

PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE, TASKS AND WAYS TO SOLVE THEM

Proceedings of the XXVI International Scientific and Practical Conference

Helsinki, Finland
July 05 – 08, 2022

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Онищенко Світлана Володимирівна,

д.е.н., професор
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Маслій Олександра Анатоліївна

к.е.н., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Глушко Аліна Дмитрівна

к.е.н., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

У кризовий період забезпечення стійкого і стабільного функціонування національної економіки є першочерговим завданням органів державної влади. Соціально-економічна безпека є фундаментальною основою та умовою життєдіяльності населення, тому дослідження чинників соціально-економічної безпеки та особливостей її забезпечення в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності.

Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну та введення особливого правового режиму воєнного стану змінилася пріоритетність чинників впливу на соціально-економічну безпеку на різних рівнях (безпека особи, суспільства, бізнесу й держави). Це зумовлено обмеженими можливостями ведення бізнесу, відтоком трудових ресурсів за межі країни, блокадою морського експорту та низкою чинників за окремими секторами національної економіки, зокрема в агропромисловому комплексі, туризмі тощо. З перших днів війни більшість підприємців вимушені були згорнути свою діяльність, що вплинуло на зростання безробіття в країні, падіння ВВП, зростання дефіциту державного бюджету та зниження рівня соціально-економічної безпеки України в цілому.

З метою мінімізації негативного впливу зазначеного чинника соціально-економічної безпеки значна кількість державних і приватних критично важливих інфраструктурних та харчових компаній з травня 2022 року відновили свою діяльність та продовжують працювати, підтримуючи економічну та соціальну стабільність у більшості регіонів України. У містах, що знаходяться не в зоні бойових дій, налагоджено матеріально-технічне забезпечення, відновлено ведення бізнесу.

Також задля підтримки соціально-економічної безпеки громадян на задовільному рівні в умовах воєнного стану Кабінет Міністрів України у березні 2022 року реалізував спеціальну програму допомоги громадянам і фізичним особам-підприємцям, які втратили роботу через вторгнення Росії та не мають можливості працювати, що передбачає виплату 6,5 тис. грн. Програма працювала протягом березня-квітня 2022 року через додаток «Дія», а з травня 2022 року роботодавці, які наймають внутрішньо переміщених осіб, отримують 6,5 тис. грн за кожного працевлаштованого, подавши заявку на порталі «Дія». Такі виплати отримують українці, які проживають у регіонах, де велися найбільш активні бойові дії, зокрема: Волинська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська області та місто Київ.

Енергетика, комунікації та комунальні послуги, незважаючи на складні умови, працюють максимально безперебійно. Масові зусилля волонтерів підтримують безпрецедентну хвилю біженців, що сприяє подоланню міграційної кризи й забезпеченню соціально-економічної безпеки суспільства.

Позитивно варто відмітити проактивний підхід до державного управління, оскільки уряд працює на випередження. Створюються фонди, кошти з яких підуть на відновлення України: фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури, фонд відновлення та трансформації економіки, фонд обслуговування та погашення державного боргу, фонд підтримки постраждалого бізнесу. Також було сформовано пакет рішень, які мають допомогти малому та середньому бізнесу адаптуватися до нових викликів та запустити економічну діяльність з новою силою, що є передумовою забезпечення соціально-економічної безпеки як бізнесу і держави, так й окремих осіб і суспільства в цілому.

Важливою складовою цього пакету є зменшення податкового навантаження, а саме звільнення від сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) першої та другої категорій фізичних осіб-підприємців під час і протягом одного року після введення воєнного стану, а також звільнення підприємств та фізичних осіб-підприємців третьої групи від сплати ЄСВ за найманих працівників, які були мобілізовані, як до ЗСУ, так і до інших збройних формувань (в тому числі територіальної оборони). Було уточнено, що цей збір сплачуватиме держава. Також Кабмін відтермінував сплату податків для всіх підприємств, які не спроможні їх заплатити, та відкладає впровадження спрощеної системи оподаткування для всіх фізичних осіб-підприємців.

Стосовно регуляторної політики, то для мінімізації впливу загроз соціально-економічної безпеки в умовах воєнного стану уряд скасував всі заходи нагляду за ринком і споживачами в усіх сферах, крім регулювання цін і контролю цін. Також припинено усі види перевірок компаній.

Економічна стабільність не обмежується фізичною охороною території. Якісне постачання, маркетинг та логістика, фінанси, кадри, ефективне управління у нових умовах, забезпечення безперервності поставок на експорт (якщо товар не є критичним для оборонних чи гуманітарних потреб) є першочерговим завданням. На державному рівні важливо швидко визначати

ризиками, підтримувати власні резерви, координувати та допомагати волонтерським організаціям, бізнесу, громадам та громадськості у протистоянні агресії задля підтримки їхньої стійкості, стабільності сировинного забезпечення, можливостей вести бізнес. В умовах війни для мінімізації загроз соціально-економічній безпеці держави потрібно сприяти відновленню та розширенню місцевих сільськогосподарських підприємств, пекарень, молокозаводів, м'ясокомбінатів, консервних заводів, а також потужностей із первинної обробки та зберігання агропродукції.

Для полегшення навантаження на державний та місцеві бюджети необхідно децентралізувати можливість збору благодійних коштів від громад, у тому числі за кордоном України. Створений Президентом України Координаційний штаб з гуманітарних та соціальних питань, який наразі зосереджений на рівні не нижче обласного, має приділяти особливу увагу співпраці з громадами для підтримки соціально-економічної безпеки на рівні особи, суспільства і держави в цілому в умовах нових викликів і загроз під час війни.

Отже, в умовах війни ключовим питанням в напрямі забезпечення достатнього рівня соціально-економічної безпеки є стійкість військової економіки. Перша реакція країни на широкомасштабне військове вторгнення на її територію, як і будь-якого організму на загрозу раптової смерті, ґрунтувалася на наявних резервах, а запас міцності визначається рівнем соціально-економічної безпеки у довоєнний період, який зважаючи на системні загрози, був недостатнім.

Протягом тривалого трансформаційного періоду в Україні накопичено значну кількість системних диспропорцій та загроз соціально-економічній безпеці держави, які в умовах широкомасштабної військової агресії значно ускладнюють забезпечення соціально-економічної безпеки на різних рівнях (безпека особи, суспільства, бізнесу й держави). Тому для протидії викликам і загрозам соціально-економічної безпеки в умовах війни має здійснюватися моделювання впливу основних чинників, що визначають соціально-економічну безпеку на різних рівнях, їх ранжування за рівнем деструктивного впливу з метою розроблення концепції запобігання загрозам та забезпечення соціально-економічної безпеки держави.

Список літератури:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>. (дата звернення 28.06.2022).

2. Danylyshyn B., Onyshchenko S., Maslii O. Socio-Economic Security: Modern Approach to Ensuring the Socio-Economic Development of the Region. *Economics and Region*. 2019. № 4 (75). P. 6–13. [https://doi.org/10.26906/EIP.2019.4\(75\).1805](https://doi.org/10.26906/EIP.2019.4(75).1805)

3. Пугач О. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. *Економіка і регіон*. 2015. № 3 (52). С. 103–109. URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/2924/1/%D0%9F%D1%83%D0%B3%D0%B0%D1%87.pdf>